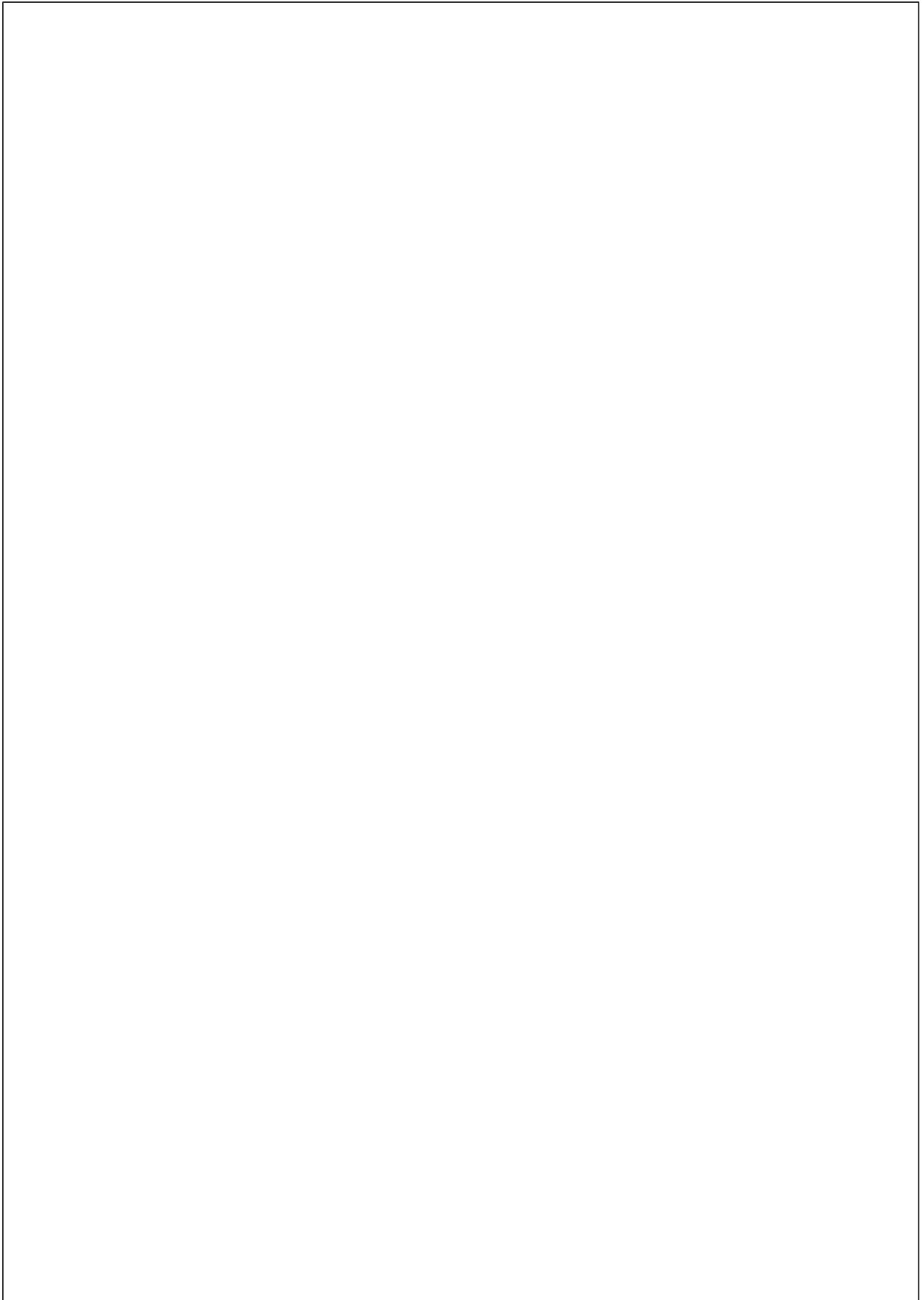

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/224280,Bozena-Witowicz-Odklamywanie-zbrodni-katynskiej.html>
27.02.2026, 15:30

Bożena Witowicz: Odkłamywanie zbrodni katyńskiej

Komisja Maddena to potoczna nazwa Specjalnej Komisji Śledczej Kongresu Stanów Zjednoczonych do Zbadania Faktów, Dowodów i Okoliczności Zbrodni Katyńskiej (ang. Select Committee to Investigate and Study the Facts, Evidence, and Circumstances of the Katyn Forest Massacre), której przewodniczącym był Ray J. Madden, kongresmen ze stanu Indiana.

22.12

Raportem Maddena nazywa się raport końcowy z 22 grudnia 1952 r. z prac komisji (Final Report of the Select Committee to Conduct an Investigation and Study of the Facts, Evidence, and Circumstances of the Katyn Forest Massacre).

Komisja została powołana w dniu 18 września 1951 r. przez amerykańską Izbę Reprezentantów. Oprócz przewodniczącego składała się z 6 członków, głównego doradcy Johna J. Mitchella oraz głównego badacza Romana C. Plucinskiego. Komisja miała uprawnienia prokuratorskie. Jej zadaniem było „przeprowadzenie pełnego i wyczerpującego śledztwa w sprawie masakry w Katyniu – międzynarodowej zbrodni popełnionej na żołnierzach i cywilnych obywatelach Polski na początku II wojny światowej”.

Komisja postawiła sobie za cel znalezienie odpowiedzi na dwa główne pytania: kto winien jest zbrodni katyńskiej: Niemcy czy Sowieci oraz czy rząd amerykański (jego poszczególni urzędnicy) ponosi odpowiedzialność za zatajenie przed narodem amerykańskim prawdy o masakrze oraz wynikających z tego konsekwencji. Kongres zwrócił się też do Komisji o ustalenie, jak i dlaczego niektóre dokumenty (raporty, akta etc.) dotyczące zbrodni zniknęły lub zostały zatajone przez różne departamenty. Była to kwestia niebagatelna, nie tylko z punktu widzenia ew. nielegalnej działalności administracji państwowej, ale też konsekwencji międzynarodowych zbrodni katyńskiej.

W nowej konfiguracji politycznej

W ciągu dziewięciu miesięcy śledztwa Komisja zebrała zeznania niemal 300 świadków, posiłkując się aktami m.in. z procesu norymberskiego, ekspertyzami medycznymi przygotowanymi przez uczestników prac ekshumacyjnych, dokumentacją administracji amerykańskiej, relacjami pisemnymi. Zeznawali przed komisją m.in. Kazimierz Skarżyński (Sekretarz Generalny PCK, którego Komisja Techniczna prowadziła ekshumacje w 1943 r.), gen. Marian Kukiel, gen. Tadeusz Bór-Komorowski, Wacław Komarnicki, Józef Mackiewicz, Stanisław Swianiewicz, premier rządu RP na uchodźstwie Stanisław Mikołajczyk, ambasador RP w ZSRR w latach 1941-1942 Stanisław Kot, ambasador RP w ZSRR w latach 1942-1943, a następnie minister spraw zagranicznych rządu RP na uchodźstwie Tadeusz Romer, amerykańscy urzędnicy i wojskowi i wiele innych osób. Komisja zaprosiła do współpracy rządu PRL oraz ZSRS, ale te odmówiły, wszczynając w zamian kampanię propagandową deprecjonującą amerykańskie ustalenia.

Niebagatelną rolę w podjęciu tematu zbrodni katyńskiej i powstaniu komisji w tym konkretnym momencie miał kontekst międzynarodowy – wybuch wojny w Korei. Spowodował on, że wcześniejsze dążenie do „pokojowego współistnienia” między USA a ZSRS uległo przekształceniu

w bardziej realistyczne podejście – skończenia z polityką ustępstw, nie dawania wiary w sowieckie zapewnienia o praworządności, dobrej woli, demokracji. Nabierająca zaś tempa „zimna wojna” (a w Korei wręcz gorąca) i wojna propagandowa między oboma mocarstwami zmieniły politykę „przymykania oka” na „obrzucanie błotem” i „szukanie haków” na przeciwnika, otwierając drzwi do badania drażliwych tematów nie poruszanych wcześniej ze względu na jakość wzajemnych relacji.

Dzieje kłamstwa

13 kwietnia 1943 r. Niemcy ogłosili odkrycie grobów oficerów polskich w Katyniu. Pierwsze oględziny zwłok wskazywały, że zostali zamordowani wiosną 1940 r. Ponieważ las katyński był w tym okresie całkowicie w rękach ZSRR, a zabójstw dokonano strzałem w tył głowy – charakterystycznym dla sposobu działania NKWD – winą za zbrodnię Niemcy obarczyli stronę sowiecką. Przyświecał im, jednak wówczas także inny cel niż jedynie wyjaśnienie okoliczności zbrodni i ogłoszenie prawdy – chcieli wykorzystać sprawę Katynia do osłabienia i/lub rozbicia koalicji antyhitlerowskiej. Ze względu na branie przez aliantów pod uwagę takich motywacji, obserwacje Niemców – niezależnie czy prawdziwe – były przyjmowane ze wstrzeźliwością. Wątpliwości te wykorzystali Sowieci, którzy w odpowiedzi na niemieckie „insynuacje” powołali własną komisję do zbadania zbrodni.

Ta, w swoim „Raporcie specjalnej komisji ds. ustalenia i przeprowadzenia śledztwa okoliczności rozstrzelania w lesie katyńskim polskich jeńców wojennych przez niemiecko-faszystowskich najeźdźców” ze stycznia 1944 r. – znanym jako raport Burdenki – winą obarczyła hitlerowskich oprawców. ZSRS domagało się później uwzględnienia w procesie norymberskim „nazistowskiej” zbrodni katyńskiej, do czego ostatecznie nie doszło. Wobec przerzucania się winą międzynarodowa opinia publiczna była zdezorientowana, komu należy przypisać zbrodnię.

[Czytaj artykuł Bożeny Witowicz *Odkłamywanie zbrodni katyńskiej* na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Stosunki międzynarodowe, USA, Zbrodnia katyńska, Zbrodnie sowieckie

Artykuł